

Trafikutskottets yttrande 2024/25:TU4y

Totalförsvaret 2025–2030

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet beslutade den 22 oktober 2024 att ge bl.a. trafikutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2024/25:34 Totalförsvaret 2025–2030.

Trafikutskottet redovisar sina överväganden om regeringens proposition i de delar som berör utskottets beredningsområde. Trafikutskottet delar regeringens bedömningar i propositionen och menar att den lyfter upp flera områden och åtgärder som är nödvändiga med hänsyn till det rådande säkerhetsläget. Utskottet kan därmed ställa sig bakom den aviserade inriktningen i propositionen i denna del.

I yttrandet finns två särskilda yttranden (V, MP).

Utskottets överväganden

Propositionen

Totalförsvaret 2025–2030

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag om ett nytt mål för totalförsvaret, nya mål för det militära respektive civila försvaret samt inriktningen för Försvarmaktens krigsorganisation.

Vidare innehåller propositionen regeringens bedömning av den säkerhetspolitiska utvecklingen. Regeringen behandlar utifrån denna utgångspunkt totalförsvarets fortsatta utveckling inklusive en initial bedömning av Nato-medlemskapets konsekvenser för utformningen av det militära och civila försvaret.

Infrastrukturförsörjning

Regeringen framför att en väl fungerande och underhållen transportinfrastruktur för vägar, järnvägar och hamnar samt infrastruktur för luftfart är en viktig förutsättning för att det militära försvaret ska kunna lösa sina uppgifter. Regeringen bedömer vidare att omvärldsläget, Natomedlemskapet och EU:s målsättningar kommer att medföra behov av investeringar i den svenska transportinfrastrukturen. Det rör sig t.ex. om investeringar i järnväg, åtgärder för att öka redundansen i förbindelser med övriga delar av Europa samt möjliga investeringar i fasta installationer som hamnar och flygplatser. I propositionen konstaterar regeringen även att Sveriges medlemskap i Nato ställer krav på Sverige att kunna stödja andra allierade på svenskt territorium, bl.a. genom att möjliggöra transitering av militära förband.

Säkerställa förmågan i de viktigaste samhällsfunktionerna inom det civila försvaret

Regeringen framför i propositionen att utifrån det allvarliga säkerhetspolitiska läget behöver man prioritera de åtgärder som snabbt ger störst effekt och därmed höjd förmåga inom de viktigaste samhällsfunktionerna. Parallellt behöver det planeras för att utveckla en höjd förmåga även på längre sikt. I propositionen redogör regeringen för angelägna behov som finns inom beredskapssektorerna, bl.a. elektroniska kommunikationer och post samt transporter, och där åtgärder behöver vidtas under försvarsbeslutsperioden.

Elektroniska kommunikationer och post

I propositionen konstaterar regeringen att så gott som samtliga samhällssektorer präglas av ökad digitalisering och sammankoppling av informationssystem och infrastruktur. Regeringen framhåller att det är av stor

betydelse att upprätthålla elektroniska kommunikationer och post för såväl Försvarsmakten som för aktörer inom samtliga beredskapssektorer. Regeringen pekar vidare på att digitaliseringen medför komplexa beroendekedjor och att den behöver gå hand i hand med ökad informations- och cybersäkerhet. Regeringen pekar på att området är komplext vilket ställer stora krav på samordning, planering och ledning av den sektorsansvariga myndigheten. Regeringen lyfter också fram att det behövs ett väletablerat strategiskt och operativt samarbete mellan staten och näringslivet för att kunna upprätthålla denna infrastruktur. Vidare framhåller regeringen vikten av att öka redundansen och upprätthålla funktionalitet i nätens kritiska delar samt vid alternativa ledningsplatser. I propositionen gör regeringen bedömningen att såväl beredskapsarbetet inom sektorn som ansvarsförhållandena mellan offentliga och privata aktörer behöver stärkas för att klara kraven under höjd beredskap.

Regeringen gör även bedömningen att ett system för elektronisk kommunikation och post som används i vardagen kommer att vara av stor betydelse för totalförsvarets samtliga sektorer även under höjd beredskap och ytterst krig. Regeringen framhåller att mobilnäten väntas vara av särskild vikt och fysisk post- och pakethantering utgör en viktig distributionskanal för materiel och förnödenheter.

Transporter

I propositionen framhåller regeringen att transportinfrastruktur och transporter är viktiga för Sveriges handel och försörjningsförmåga och därmed för samhällets beredskap att upprätthålla samhällsviktiga funktioner inför och under höjd beredskap och ytterst krig. Regeringen anför vidare att transporter av personal, materiel och förnödenheter också är en förutsättning för Försvarsmaktens mobilisering, försörjningssäkerhet och förmåga att verka. Regeringen framhåller att det allvarliga säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa och Sveriges medlemskap i Nato medför att förmågehöjande åtgärder och utvecklingsbehov inom beredskapssektorn transporter bör ges hög prioritet i en balanserad utveckling av den samlade förmågan inom totalförsvaret.

Regeringen framhåller att det är centralt att upprätthålla Trafikverkets förmåga att se till att statlig transportinfrastruktur vidmakthålls och repareras vid höjd beredskap och ytterst krig. I propositionen pekar regeringen även på att kollektivtrafiken kommer att vara viktig vid höjd beredskap, bl.a. för utrymning och transport av krigsplacerade till inställelseplatser och andra militära personaltransportbehov. Regeringen bedömer därför att ansvaret för såväl regional som interregional kollektivtrafik vid höjd beredskap bör tydliggöras.

I propositionen lyfts även behovet av tillgänglighet till och redundans avseende transportinfrastruktur för att kunna säkerställa tillgång till försörjningsviktiga varor för civilbefolkningen, ge och kunna ta emot stöd och säkerställa militära förbands förmåga till förflyttning av trupp och utrustning.

Regeringen pekar på att den därför bl.a. har utvecklat och fördjupat det nordiska samarbetet om transportberedskap och gränsöverskridande transportinfrastruktur.

Regeringen framhåller vidare att tillgången på sjötransporter under höjd beredskap behöver säkerställas så långt möjligt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis i likhet med regeringen understryka att transportinfrastruktur och transporter är mycket viktiga för samhällets beredskap och för att upprätthålla samhällsviktiga funktioner inför och under höjd beredskap och ytterst krig. Som framgår av propositionen är väl fungerande transporter en förutsättning för Försvarsmaktens mobilisering, försörjningssäkerhet och förmåga att verka. Likaså utgör väl fungerande transporter en förutsättning för den centrala funktion som det civila försvaret fyller i kris och krig. Utskottet vill i sammanhanget lyfta fram att en bärande del av det civila försvaret är ett starkt civilt samhälle och här har folkrörelser och civilsamhällesorganisationer en stor och viktig roll att spela. Utskottet vill understryka att en väl fungerande och underhållen transportinfrastruktur i fred är en nödvändig förutsättning för en väl fungerande transportinfrastruktur i krig.

Utskottet vill i sammanhanget också betona att alla trafikslag behövs och att utöver vägar och järnvägar utgör även flygplatser och hamnar en viktig del av vår kritiska infrastruktur. Utskottet vill bl.a. peka på beredskapsflygplatsernas viktiga roll för beredskapen och möjligheterna att kunna ta emot samhällsviktigt flyg. Det är genom att använda varje trafikslags speciella fördelar som Sverige får en transportinfrastruktur och transporter som kan motsvara de behov som finns både i fredstid och hos det militära och civila försvaret i kris och krig.

Utskottet anser att regeringen lyfter fram flera viktiga aspekter när det gäller behoven av investeringar i den svenska transportinfrastrukturen. Utskottet vill särskilt peka på det som regeringen framför om behoven av investeringar i järnväg, åtgärder för att öka redundansen i förbindelser med övriga delar av Europa, och investeringar i hamnar och flygplatser. Utskottet vill vidare peka på de behov som ställs på infrastrukturen med anledning av Sveriges medlemskap i Nato. Utskottet påminner i sammanhanget om att behovet av betydande tillskott till underhåll av vägar och järnvägar för att få ett väl underhållet och utbyggt transportinfrastruktursystem också framhålls i den nyligen framlagda infrastrukturpropositionen (prop. 2024/25:28 Vägen till en pålitlig transportinfrastruktur – för att hela Sverige ska fungera). Utskottet vill också liksom regeringen understryka betydelsen av att upprätthålla Trafikverkets förmåga att se till att statlig transportinfrastruktur vidmakthålls och repareras vid höjd beredskap och ytterst krig.

Utskottet vill vidare understryka betydelsen av säkra och robusta elektroniska kommunikationer. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är av mycket stor betydelse att upprätthålla elektroniska kommunikationer för såväl

Försvarsmakten som för aktörer inom samtliga beredskapssektorer. I detta sammanhang vill utskottet särskilt lyfta fram vikten av tillgång till snabbt bredband och inte minst betydelsen av utbyggnaden av 5G-nätet i landet och utvecklingen av 6G. Utskottet vill också understryka att det delar regeringens uppfattning att det behöver vidtas åtgärder för att stärka robusthet och resiliens i nät och tjänster i syfte att stärka motståndskraften mot såväl fysiska påfrestningar som i cyberdomänen.

Utskottet konstaterar att samhällets digitalisering har lett till stora förändringar i användarnas kommunikationsvanor och därmed också deras behov av posttjänster. Utskottet vill dock samtidigt liksom regeringen har gjort understryka behovet av att säkerställa en välfungerande posttjänst, inte minst mot bakgrund av behov som finns under höjd beredskap och ytterst krig.

Avslutningsvis vill utskottet påminna om den centrala funktion som privata aktörer fyller både i fredstid och krig, och det delar därför regeringens uppfattning om betydelsen av att stärka ansvarsförhållandena mellan offentliga och privata aktörer i händelse av krig.

Sammanfattningsvis anser utskottet att regeringen i proposition 2024/25:34 Totalförsvaret 2025–2030 pekar på de angelägna behoven av att förstärka och vidareutveckla robustheten inom transporter, elektroniska kommunikationer och post. Utskottet kan därmed ställa sig bakom den aviserade inriktningen i propositionen i denna del.

Stockholm den 12 november 2024

På trafikutskottets vägnar

Ulrika Heie

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulrika Heie (C), Gunilla Svantorp (S), Maria Stockhaus (M), Jimmy Ståhl (SD), Åsa Karlsson (S), Sten Bergheden (M), Kadir Kasirga (S), Helena Gellerman (L), Carina Ödebrink (S), Ann-Sofie Lifvenhage (M), Malin Östh (V), Magnus Jacobsson (KD), Åsa Hartzell (M), Linus Lakso (MP), Johanna Rantsi (M), Patrik Jönsson (SD) och Zara Leghissa (S).

Särskilda yttranden

1. Totalförsvaret 2025–2030 (V)

Malin Östh (V) anför:

I yttrandet pekar utskottet på den centrala funktion som privata aktörer fyller både i fredstid och krig. Jag anser att privata aktörer är en tillgång i flera fall, men i detta sammanhang gäller det grundläggande och kritisk infrastruktur. Jag vill därför påtala att pandemin tydligt visade att fragmentering genom konkurrerande, vinstdrivande aktörer försvårade nödvändig samordning och bidrog till en ineffektiv styrning och ledning.

2. Totalförsvaret 2025–2030 (MP)

Linus Lakso (MP) anför:

I detta särskilda yttrande vill jag förtydliga min syn på regeringens proposition Totalförsvaret 2025–2030.

Jag vill understryka att klimatet är och förblir en ödesfråga av existentiell karaktär. Jag kan tyvärr konstatera att regeringen inte fullt ut har tagit till sig omfattningen och allvaret i klimathotet. I propositionen saknas helt resonemang om hur Sveriges försvar bör anpassas både för att minska verksamhetens klimatpåverkan och för att vara rustad för ett förändrat klimat i framtiden. Jag anser att Sveriges civila försvar och krisberedskap behöver dimensioneras utifrån ett förändrat klimat där efterfrågan på krishantering kan väntas öka. Jag vill därför framhålla att det krävs planering för att exempelvis Försvarsmaktens fordon ska kunna fungera som en del av totalförsvaret i framtidens energi- och bränslesystem som baseras på el och förnybara bränslen. Jag anser vidare att klimatanpassning och krishantering vid klimatförändringar behöver bli en mycket mer integrerad del i Sveriges säkerhets- och försvarspolitiska bedömningar.